

GURA SATULUI REVIEW - ROMANIAN LANGUAGE LITERARY PLATFORM IN ARAD

Diana BUNACIU

PhD Student, 1st year, „Aurel Vlaicu” University of Arad;
Paper coordinator: Prof. PhD Habil Carmen Neamțu

Abstract: The Gura Satului review, the first satire and humor publication issued in Arad in March 1871 after moving its headquarters from Pesta, came to the fore at the turn of the XXth century, as a publishing national and local landmark. The magazine does more than making fun, by holding on to thorough principles accomplished by its copy editors and contributors despite numerous drawbacks such as the censorship imposed by the foreign rulers or financial worries. For 17 years (1871-1879; 1881; January 1890; 1901-1903; 1912-1914; 1934) the magazine was for the people in Arad, a catalyst of Romanian intellectual creativity by publishing both written literature and folklore, promoting young writers and cultural soirees, and a means for reflecting those times' reality tackled in satire and humor, in a period in which the Transylvanian history suffered numerous social and political convulsions. Last but not least, Gura Satului played an important role not only in entertainment by publishing humor literature, anecdotes, jokes but it also played a moralizing role by condemning social flaws with the aid of satire and pamphlet. But, above all, Gura Satului was a literary platform that stimulated creativity and the inclination towards literature, the reception and dissemination of the written text in Romanian language, the approach to different literary species.

Keywords: press, literature, satire, humor.

Gura Satului a reprezentat în cea de-a doua jumătate a secolului XIX și prima jumătate a secolului XX una dintre cele mai importante reviste de umor și satiră ale vremii, un reper în domeniul presei de satiră, datorită longevității, impactului, temelor abordate, dar și personalităților cu care a colaborat. Cu sediul redacțional succesiv la Pesta, Arad, Gherla și iar la Arad, revista a reușit să își păstreze vie misiunea și a continuat să apară mai bine de 20 de ani, într-un context istoric ostil, cu numeroase convulsii sociale și politice. *Gura Satului* marchează „perioada de eflorescență a presei satirice românești din Transilvania”¹, fiind, totodată, una dintre cele mai populare reviste de satiră ale vremii.

Gura Satului și-a asumat - ca mijloc de informare, delectare și conștientizare -, atât un rol curajos de reflectare a realității vremii și un rol moralizator prin condamnarea tarelor societății, precum viclenia, corupția clasei politice, demagogia, duplicitatea, încălcarea valorilor creștine sau alte aspecte negative ale societății, cât și un rol de catalizator al creativității intelectuale românești și de diseminator al unor mesaje populare.

¹ Livia Grămadă, *Presa satirică românească din Transilvania, 1860-1918, Antologie, studio introductiv, note, glosar și anexe*, Editura Dacia, Cluj, 1974, p. 21.

Cu un caracter preponderent politic și militant, mascat sub forme ale umorului și ironiei, *Gura Satului* apare pentru prima dată la Pesta, în 5/17 ianuarie 1867, sub conducerea lui Iosif Vulcan, ca o continuare a revistei *Umoristul* (Pesta, 1863-1866).

Odată cu mutarea sediului redacțional de la Pesta, în martie 1871, *Gura Satului* devine prima revistă de satiră și umor care a apărut la Arad. Prima serie a apărut timp de nouă ani, până în septembrie 1879, urmată de noi apariții scurte, de câteva luni, în perioada ianuarie-iulie 1881 și ianuarie 1890. Seria a doua a fost redactată între ianuarie 1901 și aprilie 1903, urmată de o revenire în perioada ianuarie 1912 - septembrie 1914, ca supliment al ziarului *Poporul român*. În anul 1934, după două decenii de la ultima apariție, *Gura Satului* vede pentru ultima dată lumina tiparului, ca supliment al ziarului *Înainte*. Astfel, revista *Gura Satului* a reprezentat pentru arădeni un instrument de divertisment, dar și de conștientizare a evenimentelor vremii, timp de 17 ani. Perioada arădeană a fost cea mai longevivă, din cei 23 de ani de apariție ai revistei.

Rolul unic al revistei în peisajul publicistic umoristic, după încetarea activității la Pesta, în aprilie 1872, a ziarului satiric *Priculiciul* (reapare la Timișoara pentru o scurtă perioadă, în martie-decembrie 1874) a fost evidențiat și într-o invitație de abonare la jurnalul glumeț *Gura Satului*, „unicu in feliulu seu de d'in cóce de Carpati”²: „In trecutu amu servitu caus'a nostra comune curatu romanesc, astu-feliu voimu a sî continua, sentiendu-ne indoitu indetoriti astu-feliu a continua, dupa ce espirandu „Priculiciulu,” era singuri amu remasu pe acestu terenu”³.

Dacă în acești 10 ani, 1871-1879, respectiv 1881, revista *Gura Satului* a fost singura revista de satiră și umor de limba română în Arad, în perioada celei de-a doua serii, în care publicația a fost redactată la Arad, între 1901-1903, peisajul publicistic arădean era completat de încă o revistă umoristică. *Vulturul. Revistă pentru umor și satiră* a fost redactată în mai multe serii la Arad, Oradea și București.

Până la apariția revistei *Gura Satului* la Arad, în 1871, configurația publicistică națională a vremii a fost marcată de reviste satirice cu apariții efemere sau activitate de durată.

Drumul presei de satiră de limba română a fost deschis la 28 februarie 1859, odată cu apariția, la București, a gazetei *Tânțarul*, sub redacția lui C. A. Rosetti și N. T. Orășanu. Printr-un topos pamfletar, revista „ironizează boierimea retrogradă și puterile vecine care încearcă să se amestece în treburile interne ale țării”⁴.

Presa de satiră se dezvoltă vertiginos în anii următori. Câteva luni mai târziu, în 23 iunie 1859, apare, sub redacția lui N. T. Orășanu, publicația satirică *Spiriduș*, cu o apariție scurtă, de doar patru numere. Ca o continuare a publicației *Spiriduș*, același autor editează săptămânalul satiric și literar *Nichipercea* (23 iulie 1859 – mai 1879, cu întreruperi). Din cauza articolelor aspre la adresa conducerii, Orășanu suferă cinci detenții, iar publicația este suspendată de șase ori. În ciuda represaliilor suferite, revista continuă cu noi titluri: *Sarsailă*, *Ghimpele* și *Urzicătorul*. Noi publicații umoristice și satirice își fac apariția în anii următori în peisajul publicisticii românești, cu articole

² Revista *Gura Satului*, nr. 28 din 9/21 iulie 1872, Arad, p. de titlu.

³ *Ibidem*

⁴ Marian Petcu, *Istoria jurnalismului din România în date*, Editura Polirom, Iași, 2012, p. 48.

politice, caricaturi, pamflete la adresa clasei conducătoare și satire care amendează diverse nedreptăți sociale, dar și materiale umoristice sau literatură: *Bondarul* (1861, Iași), *Viespile* (1861, București), *Catastihul Dracului sau Calendarul Satanii dăruit Moldaviei* (1861, București), *Aghiuță* (1863, București), *Fulgerul. Ziar teatral, umoristic și literar* (1864, Iași), *Șarivari român* (1865, București), *Calendar literar și umoristic* (1865, București), *Satirul* (1866, București), *Calendarul Dracului* (1866, București), *Strechea* (1867, București), *Viespea* (1868, București), *Clopotele* (1868, Iași), *Rusaliile* (1868, Bacău), *Calendarul Scrânciobului* (1869, București), *Coșnița* (1870, Bacău), *Asmodeu* (1871, București). Presă satirică în limba română apare și la Pesta în această perioadă, prin apariția gazetelor *Tutti frutti* (1861), *Strigoiiul* (ianuarie – iunie 1862), *Vice-Strigoiiul* (1862), redactate de Mircea Vasile Stănescu, sau *Umoristul* (1863), *Tanda-Manda* (1865), *Calendarul „Umoristului”* (1865, 1866), redactate de Iosif Vulcan.⁵

În acest context, își face apariția, la Arad, în anul 1871, revista de umor și satiră *Gura Satului*, ca un respiro proaspăt, un element de culoare, într-un cadru local dominat de reviste cu caracter bisericesc și literar, dintre care amintim *Speranța* (1869; 1871-1872), *Spicuitorul* (1882), *Minte și Inimă* (1877-1878), *Viața Nouă* (1876), *Biserica și Școala* (1877-1948).

Contextualizarea apariției și evoluției revistei *Gura Satului* reprezintă un demers necesar pentru definirea specificului acesteia, înțelegerea glumelor pline de semnificații adânci, a adevărilor ascunse printre rânduri. Configurarea contextului istoric, politic și social într-o perioadă atât de efervescentă, cum a fost cea de la granița secolelor XIX și XX, ne oferă o imagine completă a fundalului în care presa de satiră transilvăneană, în special cea arădeană, a luat contur și s-a dezvoltat.

De la momentul apariției primelor publicații de presă, acestea au avut rolul de a oglindi evenimentele care se petrec în societate, de la cele politice și economice, până la cele artistice; după cum sublinia și Ion Gr. Cherciu, „istoria presei unui popor se integrează exact în istoria generală a lui, ca o cumpănă sensibilă a vieții culturale și social-politice”⁶. În acest context, amintim și declarația lui Ion Breazu, care afirma că „presa Transilvaniei a fost timp de un secol laboratorul uriaș al conștiinței naționale”⁷.

Astfel, și politica editorială a revistei a fost strâns influențată de marile evenimente politico-sociale ale vremii. Revista se angajează în lupta pentru apărarea drepturilor românilor transilvăneni, în susținerea cauzei naționale de unire și eliberare a românilor din Ungaria, în contextul determinat de pierderea autonomiei și alipirea Transilvaniei la Ungaria, contrar voinței poporului român.

A doua jumătate a secolului XIX și prima jumătate a secolului XX au fost pentru istoria Transilvaniei o perioadă de foarte intensă frământare socială și politică. Dualismul austro-ungar instaurat în 1867 a însemnat o accentuare a tendinței autorităților maghiare de impunere a unui set propriu de valori în cadrul Imperiului

⁵ *Ibidem*

⁶ Ion Gr. Cherciu, *Genuri și specii publicistice în presa umoristică românească de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, Cluj-Napoca, 2000, p. 6.

⁷ Ion Breazu, *Literatura Transilvaniei: Studii. Articole. Conferințe.*, Editura Casa Școalelor, București, 1944, În Mircea Popa, Valentin Tașcu, *Istoria presei românești din Transilvania de la începuturi până în 1918*, Editura Tritonic, București, 2003, p. 254.

Austro-Ungar, nu numai prin activități culturale specifice, ci și printr-o politică de asimilare agresivă a minorităților naționale din Transilvania. Pe de o parte, elita maghiară caută o ruptură totală de trecutul austriac și o justificare a unei istorii maghiare glorioase printr-un șir de lucrări monografice susținute de Guvernul de la Budapesta; pe de altă parte, asistăm la o perseverență în maghiarizarea numelor, în cenzurarea presei de naționalitate, în descurajarea folosirii limbii române în administrație, școli și biserici. Pe acest fundal, lupta de rezistență românească se accentuează și se manifestă prin intermediul presei politice, a presei de satiră, chiar a publicațiilor religioase care denunță și descurajează printr-un topos pamfletar, ideologizat, printr-o critică fățișă la adresa susținătorilor politicii maghiare, alinierea unor intelectuali români la politica oficială.

În acest context, în anul 1893, învățătorul Gheorghe Bocu, din Șistarovăț, din comitatul Arad, redactează poezia lirică *Doina lui Lucaciu*, o adaptare a textului *Hora lui Roman*, scris de Iosif Vulcan, și publicat în revista *Gura Satului*, la Pesta, în anul 1870. *Doina lui Lucaciu* devine în scurt timp un manifest public și este cântată, chiar cu prețul unor sancțiuni date de instanțele de judecată românilor curajoși, la șezători, serbări, întruniri sătești.

Presa, și cu precădere presa de satiră de limba română, își asumă rolul de catalizator al creativității intelectuale românești și de diseminator al unor mesaje populare, într-un limbaj ușor accesibil. Românii nu fac doar haz de necaz, ci pregătesc prin activitatea publicistică foarte curajoasă, într-un context politic tulbure, un manifest social consistent, întărit de fiecare apariție editorială. Obiectivul acestor reviste este acela de a contribui, într-un final, la coalizarea forțelor românești într-o mișcare de eliberare, care, în anul 1918, odată cu negocierile de la Arad, din 13-14 noiembrie, conduse de Iuliu Maniu, va determina organizarea, la Alba-Iulia, a Marii Adunări Naționale.

După Unire, presa românească devine un instrument de consolidare a administrației românești, și, în opinia noastră, una dintre cele mai importante funcții ale sale în această perioadă, pe lângă cea de informare, este aceea de întărire a sentimentului de apartenență și de validare a politicilor publice în România Mare.

În acest context, revista *Gura Satului* își asumă un caracter umoristico-satiric, însă subiectele pe care le tratează sunt cât se poate de serioase, cu implicații politice și sociale profunde. Revista nu face doar haz de necaz, ci își asumă un rol curajos de informare a cititorilor despre realitățile noului stat austro-ungar, de denunțare a abuzurilor și a corupției, de avertizare asupra politicii de dezbinare a Guvernului ungar, dar și de păstrare și perpetuare a spiritului românesc într-un context politic ostil.

Deși se confruntă cu o legislație dură, restrictivă, cu îngrădiri aduse libertății de exprimare, odată cu reintroducerea Legei presei din 1848 în Ungaria dualistă, conducerea revistei reușește să evite sancțiunile prin folosirea pamfletului ca armă împotriva cenzurii presei. Conform prevederilor paragrafului 6 din articolul de lege, „*cei*

care acționau împotriva unității statului puteau fi condamnați la executarea unor pedepse cu închisoarea și obligați să plătească amenzi considerabile”⁸.

Deși părea că revista le este dedicată țăranilor, atât prin alegerea titlului, cât și prin ilustrațiile prezentate încă de pe prima pagină care îl înfățișează pe Iosif Vulcan, îmbrăcat în port popular românesc, adresându-se unor țărani sau prin formule directe, de fapt, aceasta se adresa intelectualității laice și clericale, care fiind la curent cu evoluțiile politice, era capabilă „să citească printre rânduri și să discearnă, mai adesea decât «cenzorii orbi» aluziile, nuanțele sau exprimările echivoce din articolele cu caracter subversiv”⁹.

Gura Satului nu a militat însă doar pentru apărarea drepturilor politice ale poporului român, ci și pentru cultivarea limbii române, promovarea tinerelor talente sau a șezătorilor culturale.

În primul deceniu al perioadei arădene (până în 1881), revista este condusă de avocatul și politicianul Mircea Stănescu, care se remarcase în domeniul presei de satiră încă din anul 1861, prin înființarea foii umoristice *Tutti Fruti*, dar și prin redactarea publicațiilor cu același specific, *Strigoii* și *Vice-Strigoii*, tipărite la Pesta, în 1862.

Ca urmare a îndatoririlor literare, Iosif Vulcan îi cedează revista lui Mircea Stănescu, în anul 1870. Momentul este marcat în numărul 26, din 1870, de poezia de rămas-bun a lui Iosif Vulcan: „...Frunză verde de cicoare,/Cetitori și cititoare/Și voi toți ce dragi mi-ați fost,/Eu mă duc cu dorul vost,/Eu mă duc cu dorul greu,/Rămâneți cu Dumnezeu!”¹⁰.

Odată cu preluarea conducerii revistei de către Mircea Stănescu, în anul 1870, politica editorială rămâne neschimbată, însă în urma mutării sediului de la Pesta la Arad, în martie 1871, observăm o ușoară diminuare a atacurilor și criticilor acide la adresa conducerii străine, iar revista începe să capete valențe literare.

În primii ani ai perioadei arădene revista apare săptămânal, în fiecare duminică, cu un format de patru pagini și subtitlul *Diurnalu glumetiu sociale-politicu-tocu*. Un exemplar costa 10 cruceri¹¹. Din ianuarie 1873, apare în fiecare marți, iar prețul revistei crește la 15 cruceri. Redacția încurajează cititorii, an de an, sub diverse forme creative, publicate de obicei pe prima pagină, să își reînnoiască abonamentele. Proprietarul M. V. Stănescu, le transmite cititorilor, printr-un mesaj publicat în numărul 22, din septembrie 1879, să se aboneze la *Gura Satului*, ca la un leac împotriva supărării: „toți cei superăți, necășiți, amăriți, melancolici, pesimiști, nevoiți, nemulțumiți, deserați, cu cesu slabu, și de acești’a se voru fi aflându mai mulți în lume, și mai alesu în asta țiera, să recurgă la noi, și-i vomu scăpa de bola. Recept’a sigura este: a se abona pentru veselu Gur’a Satului (...)”¹²

⁸ Daciana Marinescu, *Gura satului (1868-1871) – O foaie din Austro-Ungaria*, Editura Pro Universitaria, București, 2014, p. 249.

⁹ *Ibidem*, p. 54.

¹⁰ Apud Iulian Negrilă, *Presa literară românească arădeană și Marea Unire*, Editura Gutenberg, Arad, 1993, p. 42.

¹¹ Monedă mică de argint, mai târziu de aramă, care a circulat în sudul Germaniei, în Austro-Ungaria, în Transilvania și în Bucovina până la sfârșitul sec. XIX, valorând a suta parte dintr-un fiorin (Sursă: *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică)*, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009).

¹² Revista *Gura Satului*, nr. 22 din 20 septembrie 1879, Arad, p. 74.

În numărul 46, din 18/30 noiembrie 1875, redacția atrage atenția cititorilor asupra problemelor financiare cu care se confruntă inclusiv prin schimbarea subtitlului revistei în *Diurnalu glumetiu in timpuri grele și serioase*, iar în numărul 47, din 25 noiembrie/7 decembrie, revista apare cu subtitlul *Diurnalu glumetiu sociale politicu-tocu in timpuri bune ca in cele grele, de o potrivea*, urmând ca de la numărul următor să revină la subtitlul inițial.

În primul număr din anul 1877, redacția anunță ca foaia va apărea de două ori pe lună „*pone la regulare; erva de aici in colo o data pe septemana, ca și pone acilea: marti*”¹³.

Revista s-a adresat prin intermediul unor rubrici permanente, cu știri cotidiene, satiră socială, corespondențe cu cititorii, mica publicitate, dialoguri imaginare: *Gaoci de oue roșii – aflate la ușa sinodului, Trenc'a și Flenc'a, Tand'a și Mand'a, Meliți'a redacțiunei, Publicațiuni, A. și B., Ciguri-Miguri, Meditații filosofice, Ursici, Toc'a redacțiunei, Magazinulu lui Gur'a Satului, Gur'a Satului in diet'a Ungariei, Colți de dinți, Talmesiu-balmesiu, Cărtiariulu satului, Concursu., Dobasulu satului, Bolundaici, Negru pe Albu, D'in literatura, Post'a satului, Nemicuri, Literatura și lătrătura, Gur'a intieptului, Gur'a lumei, Gur' a orasului, Popa Bontilă, Dascălu Pampu, Ecouri.*

Pentru a-și informa cititorii despre evoluțiile de pe scena politică și evenimentele locale, revista are colaboratori cu care comunică inclusiv prin intermediul rubricii permanente *Tóc'a Redacției și a Aministratiei*: „*Dlui A în Gratiu: Comunicatului Dtele celu lungu încă nu l'amu cetitu de totu, că-ci suntemu năpădiți cu materialu d'in tote părțile. Încă de amu ave și colectați atātu de zeloși precum avemu colaboratori estranei!*”¹⁴

Alături de articolele satirice nesemnate și de cele asumate de „redacțiunea” *Gura Satului*, întâlnim și texte semnate cu pseudonime, precum: Cotrihaitia, Țibulu, Strolea lui Nahoada – pețitoriu de juni, Rigorusulu teologicu, Speriatu, V. Fuste, Lipovanu, Ler, Aristarch, Vedetot, Gerilă, Un alegător, Pepelea etc.

Ca modalități de exprimare reținem satira, pamfletul, caricatura, epistola (*Epistolele lui Păcală către Tândală*), elegia (*Elegie de pe la Logosiu*, în numărul 24, din 25/13 iunie 1871), fabula (*Leulu, canelē și vulpea*, în numărul 2, din 27 ian/9 febr 1881, *Lupulu și momiti'a*, respectiv *Mor'a de ventu*, în numărul 47, din 25 noiembrie/7 decembrie 1875), parodia, numită în revistă *imitațiune* (*Hor'a Unirei*, în numărul 6, din 6/18 februarie 1872), dialogul imaginar (*Discursu diplomaticu între Beuszt și Bismark*, în numărul 33, din 13/27 august 1871), cronică, în rubrica permanentă *Teatru Nationalu in Aradu*, nuvela (*Pop'a Vasilie. Poveste fai'a mintiuna, in forma de noveleta moderna, dedicate celoru cari se cuvine.* — în numărul 46, din 14/26 noiembrie 1872), epigrama, reclama, anunțul.

În paginile revistei întâlnim numeroase creații populare, sub diverse forme: *Descântături populare românești*, în numărul 36, din 5/17 septembrie 1872, *Descantaturi românesci de prin tote colțurile*, în numărul 40, din 3/15 octombrie 1872, *Doine de sub tiermurii Bistriei*, în numărul 36, din 5/17 septembrie 1872, *Odă catra dascalii honvedi*, în numărul 36, din 5/17 septembrie, *Doine de sub Viele Logosului*, în

¹³ Revista *Gura Satului*, nr. 1 din 15/27 ianuarie 1877, Arad, p. de titlu.

¹⁴ Revista *Gura Satului*, nr. 6 din 6/18 februarie 1873, Arad, p. 24.

numărul 19, din 7/19 mai 1872, *Doine de prin militia*, în numărul 7, din 13/25 februarie 1873, *Pescele pe brezda* (poveste populară), în numărul 45, din 7/19 noiembrie 1872, cântece populare umoristice (*PISTRITII* — *Cantioneta, executata de Badea G. Satului*. — în numărul 27, din 2/14 iulie 1874), dar și ghicitori, colinde, proverbe.

În numărul 11, din 18/30 martie 1875, redacția își exprimă intenția de a publica mai mult folclor în paginile revistei printr-o notă de subsol la *Horea feteloru betrane* — *Cantecu poporalu umoristicu d'ntre Crisțuri*, care spunea: „*In decursulu anului acestui'a vomu publica mai desu d'in poesiele poporali umoristice, desî cunoscute, dér' netiparite inca; pentru acea rogâmu pre domnii nostri cola boratori estranei, sà adune câtu de multe asemenea poesii*”¹⁵.

Alături de folclor, *Gura Satului* publică și literatură română originală. Creațiilor unor autori precum Ioan Slavici, Alexandru Macedonski, Francisc Hossu Longin, dar și textele lui Mircea Stănescu sau Iosif Vulcan ridică prestigiul literar al revistei. Printre numeroasele creații literare originale publicate se regăsesc inclusiv două dintre fabulele lui Grigore Alexandrescu: *Toporul și Pădurea*, în numărul 22, din 28 mai/9 iunie 1874, respectiv *Boul și vițelul*, în numărul 19, din 7/19 mai 1874. În paginile revistei a fost publicată, în mai multe numere, povestea *Soacra cu trei nurori*, a lui Ion Creangă, iar anul 1878 a apărut *Ivanu Turbincă*, poveste a aceluiași autor preluată din *Convorbiri literare*.

În revistă întâlnim inclusiv creații aparținând genului dramatic, precum *Speranța națiunei. Lașitate natiunale comico-tragică în trei acte*, publicat în numărul 15, din 9/21 aprilie 1872, *Siaruti'a. Comedia originale într-un actu*, de Scovarda Gavrila, publicată în numărul 16, din 16/28 aprilie 1872, *Complecsu elementalu – faptu comico-tragicu in III acte-*, în numerele 17-20, din 4/16 mai; 25 mai/6 iunie 1876, *Presidentulu demisionatu. Tragi-comedia in unu actu și in versuri*, în numărul 4, din 20 martie 1879.

Un loc aparte îl ocupă colaborarea lui Ioan Slavici. În numărul 15, din 10/22 aprilie 1873, *Gura Satului* anunță pe prima pagină începerea colabării cu Ioan Slavici: „*Cu inceputulu actualului triluniu amu angagiatu la diurnalulu nostru pre dlu Ioanu Slaviciu, jurist absolutu de Vien'a ca colaboratoriu internu regulariu*”¹⁶.

Aflăm din volumul lui Iulian Negrilă, *Presa literară românească arădeană și Marea Unire*, că Slavici a semnat articole cu pseudonime precum Ioannu Slaviciu-Borlescu, Ioan Ciocîrlan, Ioani Lenei Savului a lui Mihai Bogii, Laviciu Nipocopo, Nasone Slavix, V. de Cucurează, Cioflincu, Cotrihaița, Alarie Tancici, Florea Fichi, Sfătosu, Vășieșu, Manda, Moș Niță, Păcală, Stan Pățitu¹⁷.

Odată cu începerea colaborării lui Ioan Slavici la *Gura Satului*, remarcăm o accentuare a caracterului literar al revistei. Slavici publică atât proză („*Mosțu-Nitia*” - *asupra stariloru nostre*, în mai multe numere consecutive din anul 1873), cât și versuri (*Unu cismariu pleca de-acasa,/Dar'nu spune la nevêsta,/Cumcà elu merge sà 'nghitie/Peste drumu cate-va itie;/Cà-ci de-âr spune, dieu nu-lu lasa,/Fiindu-cà ea-e stepana 'n casa,/Er' barbatulu habaucu,/Care sta cam sub papucu*¹⁸).

¹⁵ Revista *Gura Satului*, nr. 11 din 18/30 martie 1875, Arad, p. de titlu.

¹⁶ Revista *Gura Satului*, nr. 15 din 10/22 aprilie 1873, Arad, p. de titlu.

¹⁷ Iulian Negrilă, *op.cit.*, p. 47.

¹⁸ Revista *Gura Satului*, nr. 10, din 6/18 martie 1873, Arad, p. 1.

Dintre textele semnate de Slavici se distinge romanul tragic în cinci părți, *Revoluția d'in Perlesci*. Prima parte este publicată în numărul 14, din 3/15 aprilie 1873, cu următoarea notă de subsol „*recomandam publicului in deosebita atentie acestu picantu romanu, ce are să apare in mai multi nri cu ilustratiuni*”¹⁹ Romanul are la bază fapte reale, prezentate într-o formă mascată, așa cum impunea situația. Slavici narează abuzurile administrației ungare din Pîrlești (Păulișul de astăzi), care au condus la o răzvrătire a sătenilor. Accentul este pus pe reacția autorităților de stat în fața revoltei neașteptate a celor asupriți. Slavici ironizează răspunsul reprezentanților administrației, care au fost nevoiți să fugă din primărie, sărind pe geam, în fața furiei localnicilor. Ultima parte a lucrării literare este publicată în 2 iunie, aceasta fiind „*cea mai întinsă lucrare întâlnită în foaia arădeană*”²⁰.

Seria a doua a revistei apare la începutul secolului XX, prin eforturile avocatului Ioan Suciu (proprietar și editor) și ale gazetarului Nicolae Ștefu, cunoscut sub pseudonimul Nicu Stejărel (redactor-responsabil). Din luna octombrie 1901, funcția de redactor-responsabil este preluată de Stan Urzică. Cu rubrici noi și un format de 8 pagini, revista apare în data de 1 și 15 a fiecărei luni, iar abonamentului este de șase coroane pe un an, respectiv trei coroane pe jumătate de an. După 20 de ani de la apariția ultimului număr, revista își reia misiunea începută de Iosif Vulcan și Mircea Stănescu: „*doue-zeci de ani s'au dus/ De când nimic n'am mai spus;/ Căci de jale-am fost cuprins,/ Jale ce-abea vremea a stins;/ După vechiul meu stăpân/ Stănescu, bravul Român!/ Acum doliul a trecut/ Și eu de nou Ve salut*”²¹.

În primul număr al celei de-a doua serii a revistei, care apare la Arad, după două decenii, regăsim pe prima pagină, într-un omagiu dedicat fondatorului Mircea Stănescu, scopul declarat al publicației, care „*veghea asupra moravurilor politice și sociale*”²², „*lupta pentru îndreptarea relelor și cultivarea virtuților în sînul societății românești*”²³ și făcea cititorii să rîdă „*nu cu răutatea care ofensează, ci cu umorul și satira care îndreptează*”²⁴.

Pe lângă cele două serii, între anii 1867-1881 și 1901-1903, au mai existat apariții sporadice. *Gura Satului* a reapărut pentru scurt timp la începutul anului 1890, în urma efortului lui Ioan Russu-Șirianu. Între ianuarie 1912-septembrie 1914 a apărut ca supliment al *Poporului român*, iar începând cu 1934 a fost suplimentul ziarului *Înainte*.²⁵

Timp de 17 ani (1871-1879; 1881; ianuarie 1890; 1901-1903; 1912-1914; 1934), revista *Gura Satului* a reprezentat pentru arădeni atât un catalizator al creativității intelectuale românești, prin publicarea de opere literare culte și populare, promovarea tinerelor talente sau a șezătorilor culturale, cât și un instrument de reflectare a realității vremii. Nu în ultimul rând, *Gura Satului* a avut un rol de divertisment atât prin

¹⁹ Revista *Gura Satului*, nr 14 din 3/15 aprilie 1873, Arad, p. 54.

²⁰ Dimitire Vatamaniuc, *Ioan Slavici și lumea prin care a trecut*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 150.

²¹ Revista *Gura Satului*, nr. 1 din 1 ianuarie 1901, Arad, p. de titlu.

²² *Ibidem*

²³ *Ibidem*

²⁴ *Ibidem*

²⁵ Iulian Negrilă, *op.cit.*, p. 41.

publicarea de literatură umoristică, anecdote, bancuri, glume, dar a fost și un compas moral, prin condamnarea tarelor societății, cu ajutorul unor arme precum satira și pamfletul. Dar, înainte de toate, *Gura Satului* a fost o platformă literară care a stimulat creativitatea și înclinația înspre literatura cultă, receptarea și diseminarea textului scris în limba română, abordarea diferitelor specii literare, precum povestirea, nuvela, schița, snoava.

În concluzie, opinăm că revista *Gura Satului* a reprezentat în epocă o platformă literară incipientă, într-un context cultural, social și politic în care intelectualitatea română căuta mijloace de exprimare. Suportul revistei a fost, după părerea noastră, cu atât mai important cu cât cheltuielile cu editarea unor cărți erau prohibitive în cazul unei părți a elitei românești care s-a putut totuși exprima prin intermediul acestei publicații. Având în vedere și aprecierile lui Silvian Iosifescu, care considera că granițele literaturii s-au dilatat în timp, incluzând și unele genuri publicistice, concluzionăm că revista *Gura Satului* s-a constituit într-un instrument literar românesc, diseminator al textului cult în rândul maselor.

Bibliografie

Cărți

- Breazu, Ion, *Literatura Transilvaniei: Studii. Articole. Conferințe.*, Editura Casa Școalelor, București, 1944
- Cherciu, Ion, Gr, *Genuri și specii publicistice în presa umoristică românească de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, Cluj-Napoca, 2000
- Grămadă, Livia *Presa satirică românească din Transilvania, 1860-1918, Antologie, studio introductiv, note, glosar și anexe*, Editura Dacia, Cluj, 1974
- Marinescu, Daciana, *Gura satului (1868-1871) – O foaie din Austro-Ungaria*, Editura Pro Universitaria, București, 2014
- Negrilă, Iulian, *Presa literară românească arădeană și Marea Unire*, Editura Gutenberg, Arad, 1993
- Petcu, Marian, *Istoria jurnalismului din România în date*, Editura Polirom, Iași, 2012
- Vatamaniuc, Dimitrie, *Ioan Slavici și lumea prin care a trecut*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968

Dicționare

- Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică), Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009

Reviste

- Revista *Gura Satului*, nr. 28 din 9/21 iulie 1872, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 6 din 6/18 februarie 1873, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 10, din 6/18 martie 1873, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr 14 din 3/15 aprilie 1873, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 15 din 10/22 aprilie 1873, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 11 din 18/30 martie 1875, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 1 din 15/27 ianuarie 1877, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 22 din 20 septembrie 1879, Arad
- Revista *Gura Satului*, nr. 1 din 1 ianuarie 1901, Arad